

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Кафедра цивільного процесу

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародної науково-практичної конференції
до 150-річчя від дня народження
Є. В. Васьковського**

*м. Одеса,
8 квітня 2016 року*

Одеса
«Юридична література»
2016

повнітєльним видєлялись блицайшєє (особого рода суб'єктивні права — «распорядитєльніє», «преобразовательніє») и отдалєнное (фактичєсєє составы, с которыми связано возникновение права) основания.

Литєратура:

1. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты / Т. В. Сахнова. — М.: Волтерс Клувер, 2008. — 696 с.
2. Васьковский Е. В. Учебник гражданского процесса / Е. В. Васьковский. — Изд. 2-е, перераб. — М.: Изд. бр. Башмаковых, 1917. — 429 с.

Соломахіна О. М.

*старший викладач кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

КОНЦЕПЦІЇ ПОНЯТТЯ ПОЗОВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ПРАЦЯХ ВЧЕНИХ-ЦИВІЛІСТІВ

Застосування комплексно методу порівняльного аналізу до поняття «позовне провадження» та тенденцій його розвитку в юридичній науці дозволяє проаналізувати думки вчених-процесуалістів з приводу сутності визначення позовного провадження та сформулювати власну думку щодо цієї категорії.

Розробкою даної проблеми займалися В. В. Комаров (монографія «Позовне провадження»), С. С. Бичкова (монографія «Цивільний процесуальний правовий статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження»), Ю. В. Білоус, Є. В. Васьковський, С. Я. Фурса, Є. О. Харитонов, О. І. Харитонова, М. Й. Штефан та ін.

Сьогодні цивільне судочинство представлено 3 видами провадження: позовне, наказне і окреме. Даний інститут зазнав певних історичних трансформацій: до судової реформи 1864 р. число порядків судочинства було набагато більше: 4 головних і 18 особливих, не враховуючи у цю класифікацію декілька видів примирення, що регулювалися спеціальними законами. Пізніше, за прикладом французького кодексу, було введено загальний порядок та винятки із загального порядку [6]. Дані правові категорії детально охарактеризовані в праці Є. В. Васьковського «Підручник Цивільного процесу».

Важливим для розуміння категорії «позовного провадження» визначити поняття, так на думку С. Я. Фурси і О. В. Гетьманцева, це — вре-

гульована нормами цивільного процесуального права діяльність суду з розгляду та вирішення спорів про порушене, невизнане або оспороване право суб'єктивне, що виникають в цивільних, сімейних, житлових та ін. правовідносинах, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства [8].

Вчений В. В. Комаров доцільно зазначав, що «правила позовного провадження в юридико-технічному відношенні визначаються як загальні правила цивільного судочинства, які тією чи іншою мірою застосовуються при розгляді справ у різних провадженнях цивільного судочинства» [5]. В. В. Ярков також називав даний вид провадження універсальним, посилаючись на його правову природу, тому що дослідження дозволяє застосовувати аналогічні правила: і для окремого, і для наказного проваджень [10].

Про позовне провадження як вид провадження у цивільному процесі, в якому розглядається спір про право цивільне, йдеться в навчальному посібнику А. В. Андрушка, Ю. В. Білоусова, Р. О. Стефанчук [7].

Сутність категорію, яку ми розглядаємо, також трактується різнобічно. Так, М. Й. Штефан розкриває суть через таке поняття як «позов» — відкрите позовом судове провадження щодо розгляду і вирішення конкретної цивільної спрямоване на захист суб'єктивного права і охорнюваного законом інтересу громадян, підприємств, організацій, так і охорону законності і правопорядку, а також захист державного і громадського інтересу [9].

На думку С. В. Васильєва позовне провадження являє собою провадження по вирішенню спорів про «суб'єктивне право цивільне» і спрямоване на захист порушеного або оспореного суб'єктивного цивільного права громадян та організацій [2]. В даному випадку суть поняття автор ідентифікує через таку характеристику як наявність 2 сторін з протилежними інтересами і спірністю їх майнових та особистих немайнових правовідносин, які передаються на розгляд суду [3].

В. О. Єрмолаєва вказує, що сутність позовного провадження полягає в тому, що суд перевіряє наявність чи відсутність суб'єктивного права або інтересу, через невизнання, порушення або оспоровання яких виник спір [4].

Правова природа позовного провадження, як основного провадження цивільного судочинства чітко окреслюється особливостями даної категорії. Так, С. С. Бичкова визначає наявність позову головного відмінною рисою, тобто належно процесуально оформлена матеріально-правова вимога позивача до відповідача щодо захисту порушених прав, свобод і інтересів, що пред'являється через суд у порядку цивільно-

го судочинства відрізняє позовне провадження від окремого і наказного проваджень [1].

Іншою важливою особливістю є наявність спору про право цивільне, що в свою чергу акумулює наступну характерну рису: участь двох сторін з протилежними інтересами — позивача і відповідача. Процесуальним засобом порушення справи є позовна заява, зміст і вимоги до якої чітко сформульовані у ст. 119 ЦПК України. Також важливо в даному випадку відмітити один фундаментальний момент, що суттєво впливають на сутність позовного провадження: спор, як суперечність інтересів може існувати поза судовим розглядом, проте сторони як, «позивач і відповідач» з'являються лише після порушення справи [11]. Судове рішення теж має особливість — якщо воно не виконується добровільно, тоді застосовуються заходи примусу, тобто в даному випадку гармонійно поєднуються імперативний і диспозитивний методи в цивільному судочинстві.

Отже, враховуючи вище сказане, ми можемо зробити висновок, що позовне провадження багатогранне поняття, яке доцільно розглядати не тільки як окрему правову категорію, а і через призму таких понять як предмет, сутність позовного провадження, його особливості, також через поняття позову та історичну «еволюцію». Дослідження дозволило сформулювати власну думку щодо детермінації поняття. Так, позовне провадження це — це урегульована нормами цивільного процесуального права діяльність суду з розгляду та вирішення спорів, які виникли до моменту судового розгляду, який розпочався внаслідок подачі позовної заяви сторонами з протилежними інтересами і спірними майновими і немайновими правовідносинами, що виникли у цивільній, житловій, земельній, трудовій та інших сферах.

Л і т е р а т у р а

1. Бичкова С. С. Цивільний процесуальний правовий статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження : монографія / С. С. Бичкова. — К. : Атіка, 2011. — С. 320.
2. Васильєв С. В. Цивільний процес : курс лекцій / С. В. Васильєв. — Х. : Еспада, 2010. — С. 566.
3. Васильєв С. В. Цивільний процес України : навч. посіб. / С. В. Васильєв. — 2-ге вид., переробл. — Х. : Еспада, 2010. — С. 156.
4. Цивільний процес України : підручник / [Р. М. Мінченко, С. О. Погрібний, І. В. Андронов та ін.]; за ред. Р. М. Мінченко. — Херсон : Олді-Плюс, 2014. — С. 271.
5. Комаров В. В. Цивільний процес в глобальному контексті // Юридична наука і освіта. — 2009. — № 2. — С. 113–118.
6. Посібник цивільного процесу / [Є. В. Васковський]; за ред. Гамсіна. — 2003. — С. 211.

7. Цивільний процес : навч. посіб. / [А. В. Андрушко, Ю. В. Білоусов, Р. О. Стефанчук та ін.] ; за ред. Ю. В. Білоусова. — К. : Прецедент, 2005. — 293 с.
8. Цивільний процес України : акад. курс / [С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, О. В. Гетманцев та ін.] ; за ред. С. Я. Фурси. — К. : Вид. Фурса С. Я. : КНТ, 2009. — С. 603.
9. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України: академічний курс : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / М. Й. Штефан. — К. : Інюре, 2005. — С. 42.
10. Ярков В. В. Гражданский процесс : пособие / В. В. Ярков. — 5-е изд., перераб. — М. : Волтер-Клувер, 2004. — С. 720.
11. Яручик В. В. Позов — процесуальний засіб порушення цивільної справи в суді [Електронний ресурс] / В. В. Яручик. — 2015. — Режим доступу: <http://jurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/literatura/civ-proces/72.php>.

Апалькова І. С.

*к. ю. н., асистент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЗНАЧЕННЯ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ ВЕРХОВНИМ СУДОМ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЄДНОСТІ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Однією з проблем, що існують в цивільному судочинстві, є проблема забезпечення єдності судової практики, тобто однаково правильного застосування всіма судами України певних норм матеріального чи процесуального закону.

Судове рішення, що ґрунтується на неправильному застосуванні закону, вступає в колізію з ним. Ще давньоримське право стояло на тому, що у подібних справах виносяться однакові рішення (*de similibus idem est iudicium* — лат.), і вважалося, що найбільш нестерпним у праві є те, що ці справи вирішуються судами по-різному (*nihil in lege intolerabilus est, eandem rem diverso jure conseri* — лат.) [1].

Саме уніфікована судова практика дозволяє, з однієї сторони, подолати неоднакове застосування судами певної норми закону, визначити оптимальний порядок вирішення справи у конкретних обставинах, який би максимально відповідав букві та духу застосованої судом норми, усунути судові помилки, та в цілому вдосконалити правозастосовну діяльність судів, а з іншої — підвищити довіру населення до судових рішень та судової системи в цілому. Далеко не остання роль у цьому питанні відведена Верховному Суду України. В. В. Сердюк справедливо відзна-